

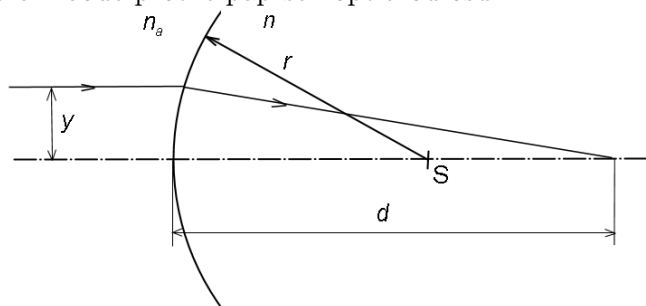
Fyzika pro chemiky II – příklady ke cvičením

Ústav fyziky kondenzovaných látek, PŘF MU Brno

jarní semestr 2020

1. Příklady z optiky

- Rovinná elektromagnetická vlna o frekvenci $f = 5,45 \times 10^{14}$ Hz polarizovaná v rovině x,y se šíří ve směru osy x ve vakuu ($\epsilon_0 = 8,854 \times 10^{-12}$ F·m⁻¹, $\mu_0 = 4\pi \times 10^{-7}$ H·m⁻¹). Intenzita elektrického pole má amplitudu E_0 .
  - Určete rychlost elektromagnetického vlnění c , vlnovou délku λ a barvu, která této vlnové délce odpovídá.
  - Napište rovnice elektromagnetické vlny $\vec{E} = \vec{E}(\vec{r},t)$, $\vec{B} = \vec{B}(\vec{r},t)$, kde $\vec{r}(x,y,z)$ je polohový vektor.
  - Ověřte, zda tyto funkce vyhovují vlnové rovnici.
- Rychlost světla v kapalině je $2,14 \times 10^5$ km · s⁻¹ a světlo na její hladinu dopadá ze vzduchu pod úhlem 45°. Jaký je úhel lomu světla?
- Na dně potoka leží kamínek. Chlapec se ho chce dotknout rovným prutem, kterým zamíří na kamínek pod úhlem 45° vzhledem k hladině vody. Jak daleko od kamínku se prut zaboří do dna potoku, které je v hloubce 35 cm? Index lomu vody je 1,33.
- Ryba je 2 m pod hladinou klidného jezera. Jaký je průměr kruhu na hladině, kterým může ryba vidět svět vně vody?
- Je index lomu jádra optického vlákna větší nebo menší než index lomu pláště vlákna? Vyberte si vhodnou kombinaci hodnot indexů lomu 1,38, 1,40, 1,45, 1,48, 1,50, 1,55 a odhadněte úhel totálního odrazu světla v optickém vlákně.
- Paprsek se šíří prostředím s indexem lomu $n_a = 1$ podél osy kolmé na rozhraní ve vzdálenosti y od ní. Dopadá na rozhraní s prostředím o indexu lomu n , které má tvar kulové plochy o poloměru r , průměmž $r \gg y$. Ve kterém bodě protne paprsek optickou osu?

- Předmět, který zobrazujeme tenkou čočkou s ohniskovou vzdáleností f , má velikost $Y = 2$ cm a je umístěn ve vzdálenosti $a = 10$ cm od čočky. Ohnisková vzdálenost je: (A) $f = -4$ cm, (B) $f = 5$ cm.
  - Proveďte grafickou konstrukci obrazu.
  - Vypočítejte vzdálenost obrazu od čočky.
  - Vypočítejte zvětšení obrazu m .
  - Určete, zda je obraz skutečný nebo zdánlivý.
- Spojná čočka vytváří obraz, pro který platí $Z_1 = -2$. Jestliže k ní předmět přiblížíme o 15 cm, je $Z_2 = -5$. Určete ohniskovou vzdálenost čočky.

9. Stínítko je ve vzdálenosti 1 m od svíčky. Spojkou o optické mohutnosti 5 D umístěnou mezi svíčku a stínítko můžeme vytvořit ostrý obraz plamene svíčky při dvou polohách čočky. Určete vzájemnou vzdálenost těchto poloh.
10. Stínítko se dvěma malými otvory vzdálenými $d = 0.1$ mm je osvětleno rtuťovou výbojkou. Ze spektra Hg je přes filtr propuštěno pouze zelené monochromatické světlo s vlnovou délkou $\lambda = 546$ nm. Na rovinném stínítku ve vzdálenosti $D = 2$ m od prvního stínítka pozorujeme interferenční jev (Youngův pokus). Určete polohu (úhlovou i délkovou na stínítku):
- prvního minima ϑ_{m1} , y_{m1} ,
  - desátého maxima ϑ_{M10} , y_{M10} .
  - Nakreslete závislost intenzity světla I na vzdálenosti y od středu stínítka.
11. Při Youngově interferenčním pokusu prochází jeden paprsek kyvetou 2 cm dlouhou s planparalelními skleněnými stěnami. Je-li kyveta vyplněna vzduchem, pozorujeme interferenční jev. Je-li kyveta naplněna chlórem, posune se interferenční jev o 20 proužků. Celé uspořádání je v termostatu, který udržuje konstantní teplotu. Pokus provádíme se světlem čáry D sodíku ($\lambda = 589$ nm).
- Vypočítejte index lomu chlóru, je-li index lomu vzduchu $n = 1,000276$.
  - Kterým směrem se posunují interferenční proužky při plnění kyvety chlórem?
12. Mýdlová bublina vytvoří uvnitř drátěného oka vodní film o tloušťce 320 nm. Index lomu vody je $n = 1,33$ a index lomu vzduchu je $n_0 = 1,00$.
- Jakou barvu bude mít bílé světlo po kolmém odrazu od tohoto filmu?
  - Vypočítejte vlnové délky λ_{M1} , λ_{M2} , λ_{m1} , λ_{m2} pro první dvě maxima a pro první dvě minima intenzity odraženého světla.
  - Určete změnu fáze φ_1 při odrazu na prvním a φ_2 při odrazu na druhém rozhraní.
13. Antireflexní vrstva na skleněné čočce s indexem lomu $n_s = 1,5$ je vyrobena napařením tenké vrstvy MgF_2 , která má index lomu $n = 1,38$, na povrch skla. Vypočítejte tloušťku d antireflexní vrstvy tak, aby minimální intenzita odraženého světla ležela uprostřed viditelného spektra (vlnová délka $\lambda = 550$ nm). Index lomu vzduchu je $n_0 = 1,00$.

úloha navíc Pozorujeme-li Newtonovy kroužky ($\lambda = 450$ nm), které vznikají mezi ploskovypuklou čočkou a rovnou destičkou, je poloměr třetího světlého kroužku 1,06 mm. Nahradíme-li modrý filtr červeným, je poloměr pátého světlého kroužku 1,77 mm. Určete poloměr křivosti R čočky a vlnovou délku λ_c červeného světla.

úloha navíc Mřížka má 1000 vrypů na milimetr. Jaká je šířka vrypu, když interferenční maximum pátého řádu vymizí?